FOREMNA ZGODA

Abo ráczéy

ISTNA WRZAWA

Miedzy tymi, ktorzy ſie tych náſzych czáſow *Ewángelikámi niewinnie názywáia:*

Jáko

Lutherani, Zwingliani, Kálwiniſtowie.

Ná ſtych Zgodźie Ewángelickiéy/ przez tákiégoś Janá Tynieckie°, z Tyncá/ zmyślonégo y obłudnégo obłudnie nápiſánéy/ y do druku podánéy.

Zámyka w ſobie dźiewięć Gron świádków rozmáitych tychże ſámych Ewángelikow, Miniſtrow, Herſtów, Káznodźiey, Doktorów, Wodzow przednieyſzych z ichże piſm włáſnych: z Lácińſkiego y z Niemieckiego ięzyká ná náſz Polſki wiernie przetłumáczonych.

Z przydátkiem Obroku pewnégo po káżdym Gronie zoſobná.

Przez

IANA Z PRVS GOŁVBSKIEGO.

ˇ*vel: Gaspara Sawickiego.*ˇ

Cor Ægypti tabeſcet in medio eius. Et cőcurrere faciam Ægyptios aduerſus Ægyptios: & pugnabit vir contra fratrem ſuum, & vir contra amicum ſuum, Ciuitas aduerſus ciuitatem, Regnum aduerſus Regnum: & dirumpetur Spiritus Ægypti in viſceribus eius, & conſilium eius præcipitabo. *Iſai: 19.*

W KRAKOWIE,

W Drukárni Lázárzowéy/ Máciey Jedrzeiowczyk: Roku Páńſkiego/ 1616.

Luther lib: de Vot: Monast:

Mendacia certiùs dignoſcere non potes, niſi quando ſibimet ipſis contraria ſunt.

Calu: in Reſponſ: ad Cardinal: Sadoletum.

Eccleſia eſt ſocietas Sanctorum, quæ per totũ orbem diffuſa, per omnes ætates diſperſa, vna tantùm doctrina CHRISTI, & vno ſpiritu colligatur: Vnitatem fidei & charitatem fraternam colit atque obſeruat.

Do Czytelniká.

NIEZGODA WIELKA tych, którzy ſię z Kośćiołem Kátholickim rozróżnili, ácz ieſt wßytkiemu świátu iáwna: iednák náyduią ſię tácy miedzy nimi, którzy áby téy ſromoty ſwoiéy, ábo ráczéy chromoty ochronili, twierdźić to śmieią w rozmáitych rozmowách y piſmách ſwoich, że żádnéy rożnice miedzy nimi nie máß: á ieſli ſię co podczás zdá być tákowégo, przynamniéy wiáry ſie nie tyka, ále obrzędów tylko iákich, ábo opiniy, w rzeczách do wiáry ſáméy nic nie należących: y ták to poſpolićie vdáwáć zwykli, zwłaſzczá do ludu poſpolitégo, który ſie wielkim czytániém nie báwi, y niewié co ſie tám miedzy nimi dźieie. Lecz trudno iuż teraz zámydláć komu oczy máią, gdyż ták wielé ludźi vczonych rozmáitych narodów, rozmáitemi ięzykámi wytknęło ich w téy mierze świátu: że prędzeyby ſię ſámi śiebie, niżeli roſtérków ſwoich záprzéć muśieli: y przetóż téż iuż po więtßéy częśći o téy máteryéy milczą. Tylko ſie tu ieſzcze w náßych kráiách podczás niektórzy nieukowie, iáko żábki z błotá ozywáią: bądź to z głupſtwá y niewiádomośći, że y ſwoich właſnych Doktorów, máło co ábo nic nie czytáią; bądź téż z vporu y ślepoty wielkiéy, która im y śrzód białégo dniá ćiemnośći czyni. Ale ázali y ći ſię obaczą, y vmilkną iáko y drudzy,

kiedy tu w tych máłych kśiąžkách, ták wielką y iá-
sną niezgodę swoię vpátrzą zá świádectwem nie Ká-
tholickich Doktorów žadnych, ále swoichže włá-
snych Mistrzów y Kácermistrzów przednieyßych, któ-
rych słowá y pismá właśné przywodzę. A dla lepßégo
porządku y poięćia tych co to czytáć będą, dźielę to w-
ßytko ná dźiewięć Gron Swiádków Ewángelickich
sámych. W piérwßym Gronie przywodzę tych, którzy
iáśnie śie przyznawáią do tego, že miedzy tymi którzy
śie od Kośćiołá Kátholickiégo oddźielili, są iáwné nie-
zgody y rozerwánia w wierze. W drugim Gronie zá
tychže Doktorów ich świádectwem vkázuię, w czym
śie niezgadzáią miánowićie. W trzećim, co Lutheráni
o Kálwinistách y Zwinglianách rozumieią. W czwar-
tym, co Kálwinistowie o Lutheranách dźierzą. W
piątym, iáka zgodá miedzy sámemi Lutheranámi. W
ßostym, iáka miedzy Kálwinistámi sámemi. W śio-
dmym, iáko ßkodliwé nienawiśći y zaßćia miedzy ni-
mi. W ośmym, že to wßytko sámi sobie wzaiem przy-
znawáią, vskaržáiąc śię ieden ná drugiégo. W dźie-
wiątym y ostátnim dowodzę, že przednieyßy ich her-
stowie sámiž przećiwko sobie vczą y pißą. To wßytko
okazawßy krótko, pod rozsądek kâždégo bácznégo
podam, žeby mię z nimi osądźił, ieśli słußnie im nie-
zgody około wiáry zádáię, ábo nie. Kto czytáć z dro-
wym

wym okiem będźie, nie wątpię że zdrowégo rozſądku ſwégo vżyie, y téy trochy prace moiéy nie pogáni. Ieſli pánowie Ewángelicy ſarkáć, y záraz to ſobie poczytáć będą, niech to wßytko nie nam Kátholikóm, ále ſámym ſobie przypiſuią, iáko tym którzy ſámi nam do tákowych ſkryptów okázyą wielką dáią: kiedy nas ſtrofuiąc, á zá potwarce vdawáiąc, rozmáité ſwo ie piſmá wydawáią, (iáko Hármonié, konſenſy, Zgody, etc.) y świátu wßytkiemu vdáią, że ſię pięknie z ſobą w wierze zgadźáią, y nieſłußnie o niezgody obwinieni od nas bywáią. Lecz by ći pánowie w ták iáwnych niezgodách ſwoich milczeć vmieli, á nas nie ſczypáli: y myby ſmy ich ſnádniéy zániechywáć mogli, ná tym ſámym przeſtáiąc, że ſámiż ſobie milczkiem po ſwych kątách oczy łupią: Ale y niezgadźáią ſie z ſobą, y o ſwéy przedśię zgodźie śpiewáią: iużby to kruczkowi ná iednym przeſtáwáć, ábo obłowu ſwégo záżywáć y ná nim zęby zábáwiáć, ábo śpiéwáć: ále kiedy to y śpiéwáć y żuchláć wraz chce, záwße ná tym ßkoduie. Więc ſie gniewáią ná nas, kiedy ſię im podczás ozywamy, á tego nie vważáią, że ſie nam ich bredni, nie prawdy, y potwarzy ná kośćiół Kátholicki, nie záwße mimo ſię puſzczáć godźi. Awoby ći hárcownicy záwße hárcowáć chćieli, táką kondicyą, żeby ſie przećiwko nim ná plácu nikt nie pokázował: z tego nic. Niech

 oni

oni przeſtáną hárców ſwoich, y kontentuią ſie domową woyną ſwoią, będą y od nas w lepſzym pokoiu. Aliâs, niech to zá pewné wiedzą, że im śmiele záwſze w oczy weyźrzymy, plácu doſtoimy, ſáfru damy, y doſádźimy, że ſie kurzyć z nich będźie.

GRONO PIERWSZE Swiádkow.

Sámi Pánowie Ewángelicy wyznawáią to wobec ná ſie iáſnemi ſłowy, że miedzy nimi niemáłé ſię náyduią rozerwánia y roſtérki w wierze.

MArcin Luther/ Ták wiele powiáda/ miedzy námi ieſt religiey/ iáko wiele głów/ y nie máß ták tepégo oſłá żadnégo/ ktoryby ſłow właſnéy głowy ſwoiéy y właſnéy opiniey/ zá nátchnienié Duchá ś. nie vdawał y niechćiał miány być zá Proroká. Tom: 2. Germ: Ienen. f. 101. Epiſt: ad Antuerp.

Tenże Luther indźiéy tegoż potwierdza/ ták piſząc: Raz zgwałćiwßy zgodę kośćielną/ niezgody áni miáry/ áni końca nie máią. Zá náßégo czáſu naprzod odpádli od nas Sákrámentarze (to ieſt Zwingliani y Kálwiniſtowie) potym Nowochrzczeńcy/ á oboi ci miedzy ſobą niezgodni: y ták to záwżdy bywa że ſektá ſektę rodźi/ á iedná drugą potepia. ꝛc. Tom: 5. c. 5. Gal: fol: 416.

Philip Melanthon ták piße y zeznawa iáſnémi ſłowy: Żadna rzecz/ mowi/ wiecey nie odraża ludźi od Ewángeliey/ iáko náßá niezgodá. In Con: Theol: part: 1. pag: 249.

Couellus: Żeby tego/ pry/ nie rozumiał żaden/ żeby ſwáry miedzy námi o iákie letkie y máłé rzeczy były/ iużeſmy oſądźili y potepili iedni drugich zá hæretyki/ (á ledwie nie zápogány niewierné) o té rzeczy ktore z gruntu práwie wywracáią wiáre Chrześćiáńſką. In iuſta & temperata defenſione p. 67. art. 11.

Iedrzey Dudycz, Piſząc z Polſki do Theodorá Bezy Ar- Epiſt: ad

 cymini-

Theodorũ Bezam. cyminiſtrá Genewenſkiégo / y vſkarżáiąc ſie ná té roſtyrki Ewángelikow ſwoich / ták mowi: Co niegdy Hiláryuß nápiſał o Aryanách / żeby roczną tylko ábo mieśieczną wiárę miewáli / to ſie ſłußnie o náßych teraz Ewángelikách rzéc może. Bo ſámé ich kośćioły wóynę zſobą wiodą / z głownemi nienawiśćiámi y wyklinániém ieden drugiego. Sámiß Theologowie / vſtáwicznie kóry drą zſobą / wiárę coraz to inßą kuią / co mieśiąc to inákßą. A w ktorymże ártykule wiáry zgadzáią ſie zſobą / ktorzy przećiwko Biſkupowi Rzymſkiému woynę podnieśli? Gdy od głowy do nog wßytko przebieżyß / żadnégo niemal náuki nie naydźieß / ktoréyby tudźieß drugi zá niezbożną nie oſądźił y nie obwołał. Co dźiśia wierzą / podobno doyść y zrozumiéć możeß: ále co iutro będą wierzyć / tego áni ty ani oni ſámi zápewne wiedźiéć nie mogą. etc. Tegóż temiż prawie ſłowy poświadcza y ſam Beza epiſt: 1. ad Dudicium.

In orat: de cõfuſ: dog: recent: & veter. Georgius Maior. Zárzucáią nam (mowi) Papiſtowie zgorßenia y roſtérki náßé. Muße to przyznáć / że ſie międzý námi náyduią tákié / ktoré ſie opłákáć doſyć nie mogą. Przyznawam y to / że niektore proſte sercá ták ſie tym potrwożyły / że téż wątpią / ieſli ſie prawdá y Kośćioł Boży prawdźiwy / á rożny od niewiernych / ieſcze gdźie náyduie.

In declar. cõt: Ilíric: A. 1570. edita. *Theologowie Wittemberſcy z Lipſkimi*, też niezgodę ſwoię opłákuiąc: ták pißą: Do tego iuż przyßło / że téraz nie tylko kośćioł z kośćiołem / ále áni páſterz z páſtérzem y z dyákiem álbo Subminiſtrem ſwoim / áni goſpodarz z goſpodarzem / áni ſąśiád z ſąśiádem zgody nie ma.

In proem: Theolo: Calu. Conradus Schluſenburgius Luteran ták piſze: Już to od lat ßeśćidźieśiąt y dáley / iáko ták wielkim ánimußow przećiwko ſobie záiußeniem ſpór wiodą Ewángelicy / że ieſli on wielki dźień Páńſki nie nádeydźie / y ſporu tego nie rozerwie-

ráczéy od spolnych ran niżeli od oppresiey Papieskiéy / v-
padáć muszą.

A drugi przydáie / że też niezgody ich / nie ládá iákim są przy-
gotowániem do tego / áby zá czásem nic zgołá nie wierzyli. Parte in Epist: Dedit Apologiæ.

O B R O K.

TO masz pierwsze grono świádkow Ewángelickich Czytelniku
miły. Cożći sie o nich zda ? Krasni to ludźie wszytko / Luthera-
ni / Zwingliani / Kálwinistowie / Godźi sie im wierzyć / kiedy ták
zgodnie / ná iednez nóte o swey własney zgodźie śpiéwáią. Po-
dług praw ludzkich / do czego sie sam obwiniony przed Vrzedem
przyzna / inszych świádkow nań szukáć nie trzébá. tákże y ći páno-
wie przyznawáiąc sie do niezgod swoich / iuż sie sámi osądźili. Ale
postąpmy do drugiego groná iescze buynieyszego świádectw ich.

Wtóré Grono.

Ciß Pánowie Ewángelikowie nie tylko sie w obec przyznawáią do niezgód swoich w wierze, ále y ártykuły y liczbę ich miánuią, w ktorych sie nie zgadzáią.

VIgandus ták pisze: Nie o wełnę áni przedźiwo mié-
dzy námi idźie / ále o naprzednieysze ártykuły náuki
Chrześciáńskiéy / ktore od Maiorá (Lutheran też
to był / ieden z Wittemberskich Theologow) y od inych nie-
ktorych zfalszowáne y nákáżone są. Lib: de erroribus Georgij Maioris.

Nicolaus Gallus Minister záwoláný Regenspurski Lu-
theran: Nie lekkie są (mowi) miedzy námi poswarki / áni o
rzeczy lekkie / ále idźie o wielce wysokie ártykuły wiáry Chrze-
ściáńskiey / o zakon y o Ewángelią / o vspráwiedliwienie y In suis Thesibus & Hyps.

dobre vczynki/ o Sákrámentá / y vżywánie Ceremoniy / á te sporki żádną miárą porownáne bydź nie mogą.

In respons: ad Antipa. Sturm. Ioannes Papus. Jdźie miedzy námi teraz / o wszechmocność Bożą / o ziednoczenie dwuch person y nátur w Chrystusie / o społeczność ábo o spolne vczestnictwo tych nátur/ o vwielbienie ciáłá Chrystusowego/o iego do niebá wstąpienie/o práwicę Bożą/ o rozność miedzy Sákrámenty stárego y nowégo zakonu: o moc y skutek krztu / o przywiley dźiatek niewinnych ktoré sie z rodźicow wiernych rodzą: o wieczerzą Páńską / o przeyrzenie Boże przedwieczne. O ktorych wszytkich ártykułách/ że miedzy námi wielkie są rozerwánia/káżdy bogoboyny y biegły w náuce Chrześciáńskiey/przyznáć musi.

Lib: de ration. in eund. concord: inter Luther. & Caluinist. Ioannes Sturmius. Miedzy kościoły Ewángelickimi (práwi) przednieysze kontrowersye ábo sporki te są: o wieczerzy Páńskiey/ o przeyrzeniu y opátrzności Boskiey. O personie Chrystusowey. A támże máło co potym/mowi: Spor o Sákrámenćie ciáłá y krwie Chrystusowéy iest źrzodłem y pocżątkiem / wiele inych sporek y swarow szkodliwych: o personie Chrystusowey/ o iego w niebo wstąpieniu y siedzeniu ná práwicy Bożéy/y o inych niektorych rzeczách/ktoré przednieysze ártykuły násze wątlą. A te rozerwánia y swary tákie są że w krotce trzebá sie obáwiáć / żeby sie te sekty w Turecką y pogáńską ohydę nie obrociły/ iesli Pánowie y Książetá Ewángelicey temu nie zábieżą.

In colloqu: Mōtis Belligareñ. Tubingio per eund: Smid. publicato. Lib : cont Frid. Staph. Iacobus, Andreas, Smidelinus: W rozmowie onéy ábo disputácyéy / ktorą Ewángelicy mieli z sobą w Montisbeligárdźie w Niemcech ná roskazánie Xiążęciá Witemberskiégo/ roku 1587. iáwnie zeznał (choć przed tym ináczéy rozumiał y pisał) że miedzy Lutherany y Sákrámentarzmi/ nie tylko o Sákrámenćie Ciáłá y Krwie Páńskiey spór sie nayduie/ ále y o innych bárzo wielu ártykułách nie poslednieyszych/

ßych/ iáko to o personie Chrystusowey/ o Wcieleniu iego/ o Národzeniu/ o Męce/ o Smierći/ o Zmartwychwstániu/ o Wniebowstąpieniu/ o siedzeniu ná prawicy Bożey/ o iego wßechmocności/ o nieskończoney mądrości iego/ o przybytności w spráwowániu wßytkiego stworzenia/ o iemu przystoynym pokłonie y vczciwośći/ o Chrzcie/ o przeyrzeniu wiecznym wybránych do żywotá wiecznego/ y o inßych. Ná które wßytkie ieśli zgodá nie będźie/ dármo sie kłocić będźiem około zgody z strony Wieczerzey Páńskiey.

Selneccerus, mowiąc o Augspurskich Confessyonistách/ to iest o Lutheranách/ ták piße: O iáwney niezgodźie w kośćiele co sie pytaß/ á mówię nie o tey niezgodźie która potrzebną widzimy z Papieżnikámi y z innymi heretykámi/ ále o tey ktora iest miedzy námi sámemi/ ktorzy sie tym chelpimy/ że sczerą Ewángelicką náukę mamy. Wsczęły sie rostérki/ y woyny o rzeczách potrzebnych y niepotrzebnych/ o dobrych vczynkách/ o vspráwiedliwieniu nászemu przed Bogiem/ o wolnośći y swiebodźie woley náßey/ o bytnośći Ciáłá y Krwie Chrystusowey przy wieczérzy/ o człowieczeństwie Chrystusowym/ y o własnośći nátury człowieczey w nim/ O Maiestácie iego/ o Wniebowstąpieniu y siedzeniu ná prawicy Bożey/ o wßedy bytnośći y o inßych rzeczach/ ták że mi iuż swiát y kázalnice omierzły/ widząc tákie rostérki ku zgubie pewney. etc. In Psal: 131. Et in Psal: Cat. Car.

Osiander swiádczy/ że miedzy sámemi Confessionistámi náyduie sie do dwudźiestu sekt ábo opiniy rożnych o vspráwiedliwieniu człowieczym. A w drugich Ksiegách swoich tenże wylicza ich sám do czternastu. In Cõfut: scripti Melãth: cõn. se editi. Li. cõn. Nicãe: Philip.

Rogerius. Nie iest przy/ spor miedzy námi o biretek swiętny ábo o biáłą komżą/ ále o rzeczách wielkich/ poważnych/ iáko to o prawdźiwym spráwowániu vrzędow duchownych/ o rządźie kośćielnym etc. In præfat: doct. Angl. num. 31.

Lib: de diut. belli Euchar. editi Anno, 1584. pag: 1. Ioannes Iezlerus Caluinista. Wiele ſie iuż woien odpráwiło / iáko ſie záczął w Niemcech repurgowáć ábo reformowáć kośćioł/áż do tego czáſu/á nie przez ládáiákie y podłe boiowniki / ále wódze y głowy przednieyſze z obudwuch ſtron. A wylicza tám miánowićie woynę Luthrową przećiwko Károlſtádyuſzowi/ Luthrową z Tigurynczykámi/ Heſchuſiuſzową z Clebicyuſzem / Brencyuſzową z Bulingerem. ꝛc. Zá którymi woynámi/mowy/ naśmiewiſká/ przymowki/ nienáwiśći/wzgárdy/potwarzy/obmowiſká/ krzywdy/ wygnánia/ potępienia ieden drugiego/ſtáły ſie powſzechnym chlebem.

In Præf. Apol: ad reform. Eccl. Germ. præfixa orthod: cōſenſui impreſſ. Anno 1578. Tygurzynſcy Theologowie(to ieſt Zwingliani)ták piſzą: Iáko ćieſzkié y długié niezgody pánuią około Sákrámentu Wieczerzy Páńſkiey/ miedzy kośćioły/ które opuśćiwſzy zabobony Papieſkie ſczérą náukę Ewángelicką wyznawáią/ nie máſz żadnégo coby o tym niewiedźiał / y nieopłákiwał dla wiele zgorſzenia / których ſtąd nároſło. A ćiż Tiguryńczykowie / w téyże przedmowie ſwoiey zeznawáią wyráźnie / że te ſwary y nieznaſki nie tylko ſie dźieią o wieczerzą Páńſką / ále y o perſonę Chryſtuſową / o ziednoczeniu dwuch nátur w nim/ o wſzedybytnośći ćiáłá iego/o vżywániu tégoż ćiáłá którew vſtá y w zęby biorą/ták dobrzy iáko y źli/ o w niebo wſtąpieniu y śiedzeniu ná práwicy Bożéy. A o tych rzeczách ták vpornie ſwary wiódą/ że niemáło kácérſtw ſtárych/ które iuż dawno potępione zgáſły były / znowu z piekłá wyglądáć/ y głowę wynośić zá tym poczynáią.

Epiſtola ad Melāthonē. Gaſpar Hedio Zwingliánin / ták o ſwych Ewángélikách mowi: Wiele ſie błędow wſczyna miedzy Ewángelikámi / y ktoby ie policzyć chćiał / nálazłby ich do 128. dźiwuiąc ſie iáko ći Synewángélikowie wracáią ſie do pogáńſtwá.

Sub finē Confeſſ. de Euch. In admon. cap. 1. Heshuſius dźieśieć błedow wielkich Kálwinowi zárzuca/ Kálwiniſtowie záſię Kázmiryani dźiewięć zádáią Confeſsiey Au-

ey Auszpurskiey/ dla ktorych z nią przestáwáć nie mogą. Purytani drugim swoim Anglikom tákże Kálwinistom przypisuią około 150. Ministrowie Winárenscy swoim sąsiádom tákże Ewángélikom/ 9. bledow przyznawáią/ Mánsfeldeńscy 11. sekt swoichże Ewángélikow potepiáią: Tigurynczykowie 13. bledow Schwenkfeldiuszowych vkázuią/ á Mánsfeldiczykowie/ cáłe czterdźieśći. Vbikwitary/ (ći namniey) 7. tylko wyliczáią. Stap: in Principijs. Cad. in Palinod. Hos in actis cũ Maximil.

Osiander miedzy sámémi Confessionistámi náyduie 20. rożnych sekt ábo opiniey/ około vsprawiedliwienia nászego/ á miedzy discypulámi Philippá Melánthoná 14. Nákoniec Bernenczykowie 14. ártykułow náuki Kálwinskiey potepili. In confut: script: Melant. coń se editi.

O B R O K.

TO drugie Grono tych wielebnych świádkow/ około zgody ich. Mam zá to Czytelniku miły/ że y tego mi nie pogánisz. Ludźie to bowiem wszytko są/ záwołáni/ Ministrzowie ábo Ministrowie. Od ktorych ći teráźnieyszy/ iáko poslednieyszy wszytko wźieli/ á wźieli z tymże duchem niezgody pospołu/áby niwczym ták zacnych mistrzów y rodźićielow swoich nie wydawáli. Awo iáko zdawná powiedáią/ nie vrodźi sowá sokołá/ ále sowá sowe iáko żywo: iedno że sowá sowy/iáko krwie swoiey przećie szánuie. A ći zásie choć ták blisey sobie w rodźie/ koty drą vstáwicznie zsobą/ á iáko on Poetá nápisał:

Ecce Patrem nati perimunt, natosq; parentes.

Trzećie Grono Swiádkow.

Ktorzy opiewáią co Lutheranowie o Sákrámentarzách to iest o Kálwinistách y Zwinglianách miá nowićie dźierzą.

xi. de Euch. I cō. Zw. ng'. & Oecol. Tit. defens. verb. Coenc. I. Germ tit. de Cœn. Chr. Luth. Cōfo. edit Anno, 1528. Epist. ad Francford. ad Mœnum. Lib. Breuis Cōfō de cœna Dñi. Tom. 3. Et, in Cōfess. de Cœn. Dom. Et lib. quod verba cœ. forma stent.

Marcin Luther iásnémi słowy zeznawa / że o sprosnieyszym kácerstwie / nád Zwingliáńskie / nigdy nie czytał: y ztąd Zwingliany támże wieprzámi y osłámi názywa.

Tenże Luther twierdzi / że dyabeł wszytkich niezgod y rozterkow oćiec iest doktorem ábo mistrzem Sákrámentarzow wszytkich. Tenże w liśćie swym ktory nápisał do Fránkforczykow przestrzega y vpomina wszytkich / áby sie Zwingliuszá y Zwinglianow strzegli iáko sámych szátánow.

Tenże Luther ná drugim mieyscu Zwingliuszá y Oecolámpádiuszá / y ich vcznie zowie haerytykámi / nieprzyiaćioły Sákrámentów / ludźie ná wieczné potepienie osądzone / máiące osobą y przy sobie y nád sobą záwże szátáná ktory im pánuie.

Tenże opisuiąc Zwingliuszá y náuke iego / názywa go Obrzymem Tiguryńskim / hárdym pániszczem sprzećiwiáiącym sie słowu Bożemu z vporu y ze złośći pohánicem siedmkroć gorszym niżeli kiedyby był Papieżnikiem / o wierze Chrześćiáńskiey nic dobrze nieuczącym / y tákim ktory podług rozsądku swego ma sie zá Apostolá Apostolów / y nád wszytkie ludźie zá nauczeńszego.

Epist. ad Iacob. Præsb. Eccl. Bremē. doctor. Tō. 2. Witteb. fol. 381. 382. 303.

Tenże pisząc do iednego Ministrá swego ták mówi: Błogosłáwiony człowiek / ktory nie był w rádźie Sákrámentarzow / áni postał ná drodze Zwinglianów / áni śiedźiał w Káthedrze Tigurinów. y támże troche przed tym mówi: Przeklęta niech będźie miłość y zgodá z Sákrámentarzmi ná wiek wiekóm.

Tom. 8. Ien. Germ. fol. 174. In Cōfess. parua de Cœn. D,

Tenże nákoniec / iuż ná schyłku wieku swégo pisząc / ták swoie wszytkie zdánia wyższey opisáne o Zwingliuszu y inych Sákrámentarzách konkluduie: Ja (prę.) iáko ten ktory iuż iedną nogą w grobie stoie / to świádectwo y te chwale ná Trybunał Chrystusow przyniosę / żem nieprzyiaciele Sákrámentu

mentu Páńskiego / Cárolstádiuszá / Zwingliuszá / Oecolám-
pádiuszá y ich vcznie cáłym sercem potepiał / y strzégłem sie
ich / y z żadnym z nich przyiáźni nie wiódł / áni listem / áni pi-
smem / áni słowy / áni rzeczą sámą / ták iáko Pan Bóg przy-
kazał. Pory Luther.

Zá Luthrem w tész tropy poszli y Lutheránowie wszyscy v- Lib. Fartag.
czniowie iego wierni. Wspomnie tu áby kilku tylko. Ioachi- Cõfus. opin.
mus Vestphalus Hámburski Minister / ták pisze / że bluźnier- de Cœn. ex
stwá Zwingliáńskie godnieysze są żeby były mieczem Vrzędo- Sacr: lib.
wym niżeli pismem iákim confutowáne ábo przekonáné. congest.

Brencius iásnymi słowy twiérdźi że Zwingliáńska náuká Lib. Recog.
iest Dyabelska pełná nieprawosci przewrotnosci potwarzy / Prophet. &
przez którą szátan sobie scielé drógę do wszelákiey niezbożnosci / Aplicæ Do-
żeby wszytkie Artykuły zniósł y wykorzenił wiáry naszey / á ctrinæ.
wprowádźił pogáństwo / Thálmudztwo / Máchometctwo.

Ministrowie Luthersci w Andorffie dostawszy Kośćiołá In Confess.
iednego (á iuż tám w tym mieście vprzedźili byli Kálwini- sua edita c.
stowie) wydáli Confessią ábo Wyznánie wiáry swoiey / w któ- 17 Illiric.
rey Confessiey ták o Kálwinistách piszą. Kálwinska Litur- in defens.
gia nie iednym świetokradztwém zmázána iest / y siłá á prá- Conf. Mart.
wie niezliczonych dusz ná wieczne potepienie prowádźi.

Ioannes Schutz Roku 1580. wydał Ksiegi iedné pod Lib. 50.
tym tytulém: Piecdziesiąt przyczyn dla których Lutherani causarum.
od Kálwinistów stronić y wystrzégáć sie mája / y támże wy-
licza 12. grzéchów strászliwych / ktorych sie dopuszczáią ci / co
sie z Kálwinistámi bráca. A w Prefacyéy tychże Ksiązek ták Pag. 6.
pisze: Sákrámentarska náuká iest iáko obora iaka do którey
sie zbiega wiele kacerstw. Jest to on ostátni gniew szátán-
ski / ktory wyléwa przeciwko Chrystusowi y Kosciołowi iego.
A ná drugim mieyscu w tychże Ksiegách twierdźi / że kto zá Quest. 3.
Sákrámentarzmi idźie / Chrystusá sie odprzysięga / y iaw-

nym nie-

nym nieprzyiacielem iego ostáie / zápomniawszy wiáry swoiey ktorą onemu ná Chrzcie obiecał.

Lib.50 cav. sar.cap.48. Tenże Author / Máchometáńską / Ariáńską / Kálwińską / Sekte bráćią y siostrámi zowie / y zá burdasy z iednegoż sukna poczyta.

In serpent. antiquo. pag. 155. Tenże Author w inszych Księgách swoich pisze / że Sákrámentarze są ná dwoie łotrámi. Bo nie máią dosyć ná tym że dusze fałszywemi swemi náukami zábiiáią / ále gdzie do tego mogą rozerwáć pokóy y rozruchy czynić / áby y ciáłá ludzkie zárażáli / o to sie iáko znawietszą pilnośćią stáráią.

In explic. quæstionis an Euchar. in necess. posset quis bona consc. sumere à Caluin. Ioannes Olearius Theolog Académiey Lutherskiey Iuliæ ták o Kálwińskiey Sekćie pisze: Gdzie Kálwińska Sektá przemaga / tám przemaga niezbożność / márność / obłudá / zdrádá / przewrotność / y wszytkie ine grzéchy. Tuczą sie y násycáią kłamstwy / á nie tylko kłamstwy ále y rozruchámi / rostérkámi / vkazáli to w Szwáycárskiey ziemi / w Niderlándźie / w Bremie mieśćie / co zá duchá máią.

Lib. de vet. & nou. Christo edit Ano 1558. Ioachimus Magdeburgicus probuie wielą árgumentów y ráciy. Że Lutheráni Stárego Chrystusá opowiedáią / á nowego ktorégo naypierwey vtworzył Berengárius. Sákrámentarze.

In Theol. Calu. Conradus Slusenburgius Lutherán / wydał troie księgi o Theologiey Kálwińskiey drukowáne w Fránkforćie Roku 1592. ktoré / iáko sam twierdźi / zebrał ze dwu set y dwudźiestu y trzech Ksiąg y pism rozmáitych Kálwińskich. W tych dowodźi iásnie / że Sákrámentarze o żadnym niemal Artykule wiáry Chrześćiáńskiey dobrze nie dźierżą / á że miánowićie we trzydźiestu y dwuch vstąpiły / ktoré támże wylicza / o Słowie Bożym / o Bogu / o Chrystusie / y názywa tám Kálwinisty niewiernémi / niezbożnémi / bluźniercy / czárownikámi / heretykámi / niedowiárkámi / duchem wichrowátym

zárážo-

zárážonémi / niewſkydliwémi / ßatáńſkim naczyniem nieſpokoynym / pogány do Máchometá zmierzáiącemi / y ktorzy w ſercách ſwoich przechowywáią niezbożność Aryáńſką y Turecką / y do niéy wrotá otwiéraią.

Tenże auctor o Kálwinſkiey Hármoniey (ták byli názwáli Kálwiniſtowie Kśiążki iedne ſwoie / w ktorych rzkomo zgode ſwoie z Ewángelikámi drugimi oświadczáią) piſząc ták mówi: Pod tym nazwiſkiem ſtráßliwym wyrázili początek przyrodzenie y dowcip ſwóy Abowiém iáko ſtárzy Hiſtorycy y Poetowie twiérdzą / Hármonia národźilá śie z cudzołoſtwá Márſowego z Wenerą / ták też y Hármonia Kálwinſka nie poßlá z łożá dobrego / Kośćiolá prawdźiwego y oblubienicá iego Chryſtuſá / ále ze złączenia Zwingliuſzá z Anyołem ćiemnośći / ktory mu śie przez ſen vkazał. Nád to / iáko corki Hármoniey / ktoré zwano Amazones / mimo prawde / mimo práwo woynámi y wydźiérſtwy ſwémi świát turbowály / ták Sákrámentarze turbuią kośćioly y Rzeczypoſpolite / áby ſwoie kácérſtwo do wßytkich króleſtw wprowádźić mogli. *Lib. 3. art. 8.*

Nákoniec tenże Schluſſenburgius / zwątpiwßy iuż práwie o wßelákiey zgodźie z Kálwiniſtámi / ták piße / y coż (dla Bogá) zá zgodá może być z témi / ktorzy ſámemu Synowi Bożemu kłamſtwo zádáią: ktorzy ſą przyśięgłymi nieprzyiaciolmi y falßerzmi Teſtámentu Syná Bożego. Tu beſpiecznie z Lutrem mowimy. Przeklęta to zgodá y miłość dla záchowánia ktorey Słowo Boże ßwánkowáć ma. Náßláduymy ráczey przykłádu dobrego D. Luthrá / Philippá / Brencyuſá ktorzy ná rozmowie y diſputáciey Márburſkiey / Roku 1529 niechćieli przyznáć y przypuśćić do bráterſtwá ſwego Zwingliuſzá / Oecolámpadiuſzá y innych Sákrámentarzow / choć Zwingliuß z płaczem wielkim o to ich żądał przed Lándgraffem Haſkim. *Lib. 2. art. 13. fol. 144.*

Synód Lutherski/ który Roku 1562. Lutherani w Hálberßtacie odpráwowáli/ náukę Kálwinską potępił y ná wygnánie osądźił tych/ którzyby ią wyznáwáć chćieli/ á nákoniec pod wielkimi winámi/ zákazał mieśczánóm/ żeby sie żaden Kálwinisty przechowáć nieważył.

In sua Confess. Tymże trybem Mánsfeldiyczykowie Lutherani którzy w Confessyéy ábo w wyznániu wiáry swoiéy/ Sákrámentarze wßytkie wyklęli/ potępili/ wyrzućili/ y czártu oddáli/ iáko też y Ministrowie Duńskiéy ziemi vczynili tymże/ y z ziemie ich swoiéy wywołáli.

In respons. ad Danæum. Postellus (iáko o nim świádczy Jordan) o Kálwinistách ták rozumie/ że w sobie nic człowieczego nie maią oprocz powierzchniéy postáći człowieczéy á żywot ich do bestyalskiego przyrownywa.

O B R O K.

Z Ták złego o Ká'winistách mniemánia/ może sie tu iuż káżdy domyśić/ iákie ich poßánowánie miedzy Lutheranámi zátym nástąpiło. Niepodobna rzecz iáko im ßkárádźie w kaße pluią/ ták iáko psóm/ pißą iáko przećiwko Pohańcóm. Przypomnię tu tylko tytuły niektóre/ które Lutherani Kśiążkóm swóim przećiwko Kálwinistóm wydánym/ dáli/ z których sie kátwie káżdy może dorozumieć. co sie w sámych Kśięgách zámyka. Aegidiuß Hunniuß Minister y Doktór Wittemberski/ wydał Kśiążki pod tym tytułem/ Caluinus Iudaizans, acutum diaboli organum, to iest. Kálwin w Żydá przewierzgniony/ ostre naczynie dyabelskie. Drugi záś/ Ioannes Modestinus (bárzo niesłußnie tym przezwiskiem od skromnośći názwány) w Jenie mieśćie Sáskim Lutherskim/ dał táki tytuł swoim Kśięgóm po Niemiecku nápisanym. Przestrogá ábo Nápomnienie z słowá Bożego/ że Ká'winistowie nie są Chrześćiánie/ á c Żydowie chrzczeni y Máchometani. Guilhelm Olderus Tubingen: wydał Kśięgi przećiwko Beum'crowi Sákrámentarzowi pod tym tytułem/ Asinus Auis. to iest/ Ośieł ptak/ dawáiąc znáć że chćiał z swoią náuką wylátywáć iáko ptak/ á potym vlgnął iáko Ośieł. Nie żadne to tytuliscza/ práwie Ewangelickie/

Heretyckie / którémi Ewángelicy Ewángelików brátrzykowie stárszy młodszych grzą. Ale podźmy też iedno do Kálwinistów / y spytaymy ich co też o Lutheranách bráciszkách swoich rozumieią.

Czwarté Grono Swiádków:

Z którégo dochodźimy co téż Kálwinistowie o Lutheranách rozumieią.

Nie są ták ospáli áni ćiérpliwi Kálwinistowie / żeby sie w tych vszczypkách które ich od brátrzykow Luterskich potykáią / poczuwáć nie mieli / poczuwáią y otrząsáią sie im ták rzéżwo y ták hoynie / że ich máią Lutherani zkászel.

Daniel Thossanus[a] Ambrosius Volffius[b] y Neostadień: [c] piszą / że Marcin Luther wzruszył questią o Wieczerzy Páńskiey / z nátchnienia duchá złego.

Conrad: Reis. ták o Luthrze pisze y rozumié: Bóg / prze dla pychy którą sie był vniosł (Luther) iáko go iego właśne pismá wyświadczáią / odiął mu duchá dobrego / iáko onym Prorokom 3 Reg: 22. á námiey sce iego dał mu duchá hárdego y kłamliwego / ktory sie náyduie we wszytkich tych ktorzy zá iego náuką idą / ieśli sie nie náwrocą.

Tyguryni o tymże Luthrze piszą / że we wszytkich swoich przestrogách abo nápominániách bárzo siłá duchá złego / á bárzo máło Oycowskiego sercá y przyiacielskiego vkazał / opetánemu podobny.

Kalwin Lutherany názywa wartogłowámi / Cyklopámi / ſikcyą hárdą obrzymow / szczekáczámi szalonymi / bestyámi vpornemi / pysznemi / y przypisuie im popedliwość zápálczywą / letkomyślność / ślepotę grubą / psią iadowitość / pychę dyabelską / y niezbrodzoné morze náuk strászliwych.

a In Cōsolat. pag. 127.
b Lib. coń. Form. concord. pag. 200.
c In Christ. cōm. p. 117. L. Germ cō. Ioan. Hess. & Cœn.
In Ap. coń. lib: Luth. Breuis Cōf.
In Vlt. Admonit ad Westphal.

In 2. Defens. aduersus Westphali. pag. 155.

O tychže Ewángelikách tenže Kálwin ná drugim mieyscu ták piſze: Lutheranowie ták iádowici ſą przećiwko nam / (to ieſt Kálwiniſtom) że prędzéy z Turkámi pokóy / y z Papiſtámi bráterſtwo przyimą / niżeli z námi przymierze vczynią.

In triphn. reſpōſ. coń. 3x. ſcript. Tubingenſ.

Danæus, náukę Lutherſką á zwłaſczá o Wieczerzy Páńſkiéy názywa kłamſtwém / grubym ßaleńſtwem / kommentem od czártá podrzuconym / náuką ſproſną y brzydliwą.

In reſponſ. ad Luth. Conf.

Zwingliuſz piſze / że Luther tákiéy lekkomyſlnośći y nieſtátku około słowá Bożego záżywá / iákiéy záżywáć zwykli nieweſtydliwi fránci y koſterowie / przy grách ſwoich.

In Prælect. Cathechiſt.

Dauid Paræus odpowiédáiąc ná niektóre árgumentá / których Lutherani przećiwko Kálwiniſtom vżywáią / przypomina miedzy inßémi ieden / w którym ták árgumentuią Lutherani: Náuká Kálwinſka / o Wieczerzy Páńſkiéy naypiérwey od czártá wyßłá / y Zwingliußowi ieſt podána / ergo nie może bydź prawdźiwa. Odpowiáda Paræus, y tákimże drugim árgumentem im odmiérza: Náuká Lutherſka o zniesieniu Mßy prywatnéy ieſt od czártá Lutrowi podána / ergo nie może bydź prawdźiwa.

In Reſponſ. ad li. Luth.

Ockolampadius y Zwinglius odpowiédáiąc ná iedné kśiążki Luthrowe / w których im był przyczytał duchá niezgody / piſzą o nim że ták ſobie poſtepował w piſaniu iáko ten / co go ćmá dyablow opętá.

O B R O K.

Coż téż Pánowie Lutherani maćie o ſobie świádectwá od bráćiey náßéy Panow Ká winiſtow Prawdá / że głośne / tákie na iakieśćie zárobili / kiedyśćie waße o nich wydawáli y piſá i. Zal mi was bárzo / że będąc zſobą ták blisko ſpowinowaceni / ták ſie ßkárádźie wádźićie / y dźiwuie ſie temu / że wiedząc to na ſie / że od iednégoż duchá złego náukę wáße wźiąwßy / śmiećie go ſobie wrzucáć ná oczy z obudwuch ſtron. Lepiéy iuż było zámi cżeć tego przed światem. á bárźiéy ſie ieſcze dźiwuie / że Miſtrzowie wáßy

wáßy sámi/ którychże czárt napiérwey nátchnął / tego zámilczeć nie mogli że to od czártá máią. Bo y Zwingliuß y Luther iáśnémi słowy to nápisał/y ná wieczną swoie pámiątkę/ ábo ráczéy sromo- tę/ w księgi swoie włożył / że tén o Mßy á ow o Wieczerzy Páń- skiéy od czártá wziął czego vczył : á bieśaß sie wádźićie / kiedyśćie obádwáy dobrzy / y obádwá iednégo mistrzá mieli / milczéćie o to/ lepiéy ná sie nic niewiedźieć. Aczći mamli sie wam przyznáć/tego do końcá twiérdźić nie śmiém / ieśli to ieden że bieś był / który tych obudwuch dyscipułow swoich/á wáßych mistrzow/vczył/czyli Lu- trá ieden / á drugi Zwingliußá ćwiczył. Bo czytam co Luther o Sákrámentarzách powiedał : Że Sákrámentarze pismá nie rozu- mieią/tá przy/ iest przyczyná / że prawdźiwégo opponentá ábo kon- kurrentá czártá nie máią/ który tego dobrze vczyć zwykł. Y ná dru- gim mieyscu / tenże Luther tak piße : Kiedy tákiégo dyabłá ná ßyi nie mamy/iesteśmy tylko speculatiui (ábo málowáni) Theologowie. Otóż mogło to bydź że Luther miał duchá iákiégo potężnieyßégo y biegleyßégo / niżeli Zwingliuß / iáko sie to więc nayduie miedzy Czarnoksiężnikámi y czárownicámi/że iedná bábá / ábo bákámut ieden bedźie miał bieśá o czterech rogách/ á drugi ábo druga tylko o dwuch. Ja tu ná ten czás w téy mierze zá Lutrem dźierżę/że miał foremnieyßego iákiégoś duchá/niżeli Zwingliuß y sektarze drudzy. Bo y poránił sie był ná targ przed drugiémi/y wolno mu było prze- bráć sobie miedzy wßytkimi co rześwieyßégo. á podobno nie iedne- go : iákoż sie sam przyznawa że dwuch miał mistrzow tákowych/ którzy miedzy wßytkimi czárty/ naywietßémi Theologami byli / z którémi sie vstáwicznie zabawiał/towárzyßył/dysputował/ náko- niec y sypiał. A przeto głupié to czynił Zwingliuß/że swégo iedné- go pedantá/ná dwuch Lutrowych smykał. ne Hercules contra duos. Ale niechce iuż dáléy dysputowáć o tym/átoli bądź to po dwu bądź po iednému duchu ći wielebni doktorowie mieli / siłá sie od nich náuczyli. Trafili ná subtelne pedágogi/á'e y pedágogowie ná do- wcipne vcznie Tráfił/ iáko ono mowią/ bieś ná pogáná.

Lib. de Subsid. Euch. in Cōf. de Missa priuata.

In coloq. Isleb. de Verb. Dei fol. 23. & in coloq. Francfort. fol: 8

Tom. 7. pa. 228. per Thō Kluck.

In Coll. mēs. z f. 275. 259.

Piąte Grono Swiádkow.

Z ktorych sie pokázuie, że miedzy sámemi Lutheranámi zgody o wierze niemáß.

Lib: de Ver. nat: benef. p. D. Mart: L.

IOannes Spangebergius świádczy o Wittemberſkich y Lipſkich Theologách/ (kochánych niekiedyś vczniách Lutrowych) że nie tylko od Lutrá pierwßego miſtrzá ſwego w dźieśiąćiu ábo w iedennaśćie ártykulách odſtąpili/ ale go y ßpetnymi przezwiſkámi wſpomináią/ názywáiąc go hyperbolikiem/ (to ieſt który nie záwße prawdźiwe y podobne rzeczy twierdźi/ á z muchy wielbłądá czynić vmie) chelpliwym/ ſtoykiem/ y widoſnem to ieſt który ſwoie báśni y ſny zá prawdę vdáie.

Epl: 3. coń. Illir.

Matthias Illyricus, iáko o nim piſzą Wittemberczykowie/ ßkołę ábo Akádemią Wittemberſką názywa ſtokiem wßytkich kácerſtw/ y domy nierządne nád nie przekłáda iey vcznie y náśládowce wieprzámi Epikurſkiemi którzy brzuch zá Bogá máią przezywa/ y zá pogány y iáwnogrzeßniki mieć każe. Philippá Melánthoná zowie pochlebcą Außpurſkiey Confeſsiey.

Epl: 3. coń. Illiric.

Wittemberczykowie záſie Illiryká názywáią niezbożnym/ bluźniercą/ niewſtydliwym frántem iádowitym kłamliwym/ ſykofántem/ iákiego ieſzcze po wßytkie wieki świát nie miał/ powrozá y kiiá godnym.

Lib. de bono & malo Germ.

Vigandus ieden z Mágdeburſkich Theologow/ ſkárży ſie ná Wittemberczyki y Lipczány/ że bárzo ßkárądę piſmá y kártáliuße przećiwko iemu y iego pomocnikom wydáią/ á ſámi tákimi kłamſtwy ſie báwią/ iákichby ſie ſam bies wnośić wſtydał/ y w tychże kśięgách ſwoich názywa ie káznodźieymi ántychriſtowemi/ y miedzy heretyki poczyta.

Lib: de er. Georg. Ma.

Tenże o Jerzym/ którego Maiorem ábo wietßym zwano/ świádczy/ że Luherſką wßytkę náukę około dobrey woley náßey ábo ſwobody/ czártu ná káthedrze Lutrowey śiedzącemu przyczytał.

In Cōf. ſcrip. Melāt. coń. ſe edit.

Oſiander świádczy/ że miedzy ſámemi Confeſsioniſtámi

(to ieſt

(to iest témi co sie do Außpurskiey Confessiey ozywáią) dwádźieśćiá sekt ábo opiniy rożnych náyduie sie około vspráwiedliwienia náßego / á Melánthonowych y vczniow iego czternaśćie wylicza.

Tilemanus Heshusius o Illiryku tákże zdánie swoie nápisał / że iest człowiekiem tákim / ktorégo Pan Bog ná ßrot puśćił / ku zátráceniu iego pewnému : ktorego klamstwá rekomá náimácáć sie mogą / nákoniec ktory z swoiémi pomocnikámi dobré vczynki názywa żywotem lotrowskim / y wprowadzáiąc sekte Epikurá onégo Philozophá sprosnégo / wßytkie fundámentá wiáry Chrześćiáńskiey z gruntu wywraca. In Præfat. li. coñ. impud. mend. Illir. Et. in Antidoth. coñ. dogm. Illir. depec. Orig.

Windreńscy Theologowie Lutherani, dźiewieć ártykułow ábo ráczey sekt swoichże Lutheranow drugich potępili / á Mánsfeldczykowie iedennaśćie / z ktorych przednieyße te były. O Vspráwiedliwieniu / o Swobodźie woley náßey / o Ewángeliey / o Zakonie / o Chrystusowym do piekłá wstąpieniu / o iego personie / o wybrániu synow Bożych do żywotá wiecznégo. etc. Resp. pag. 188. ex Act. Hoz. in Maximil.

OBROK.

Nu Iak to scześćie ábo ráczey niescześćie Luther / że sie ieszcze zá żywotá swégo niezgod miedzy vczniámi swémi nápátrzył y násłuchał / iakom zárazem ná początku pierwßégo Groná iego wlasnémi słowy pokazał. Gdy potym vmárł / dopieroż sie rozchodźili y zámießali miedzy sobą / y zárázem sie ná dwie sekćie rozerwáli. Iednych zowią Rigidi Lutherani, to iest / ktorzy mocno sie wßytkiego dźierżą y wierzą / cokolwiek vczył y nápisał Luther: iácy są w Niemcéch Mánsfeldczykowie / Illirykani / Tubinczykowie. Drudzy záś názywáią sie Molles Lutherani, to iest miekcy Lutheranowie / ktorzy nie ták vpornie przy náukách y pismách Lutherskich wßytkich stoią / w wielu rzeczách miárkuią y odstępuią Lutrá. Z tych dwu sekt záśie narodźiło sie niemáło drugich / Antynomow / Osiándrynow / Máiorystow / Flakcyanow / Substánciárystow / Akcidentálistow / Vbikwistow : o ktorych ßérzey pißę Stáphilus / Vlembergius / y inßy. Pomießawßy sie tedy oni discypułowie Lu- Lib. de Concord. Luth. causa. 9.

trowi /

trowi / nie tylko ſie rozerwáli miedzy ſobą / á'e ták wielką nienawiść przećiwko ſobie wźięli / że iádą y piſzą na ſie iák ná Turki / y Tátáry. Ruſi'i ſie potym vśilnie o zgodę miedzy ſobą / y mieli ziazd w Wá temburku / Roku 1568. ale miáſto zgody ieſzcze ſie z więtßym záiątrzeniem przećiwko ſobie ſtámtąd roziechálí / dáiąc ſobie ná wálecie vpominki / práwie braterſkie / to ieſt tytuły oſobliwe / názywáiąc ſie Manichenßami / Epikureußámi / y fałßerzmi wśćiekłemi. O miła zgodo. Tákuczka druga w piekle bywa / kiedy ſwoie czárći mátaczyny wyprawuiąc / poſkoczywßy po rázu dawßy ſobie po guzu / idą płacząc ſpáć.

Szoſte Grono Swiádkow.

Kálwińſkich, którzy ſámi śiebie wzáiem wyświadczáią, że miedzy nimi zgody niemáß.

BErnenſcy Theologowie czternaśćie ártykułów náuki Kálwińſkiey potepili: á to niemal około tey iedney queſtiey / ieſli Bog ieſt przyczyną do złego / y grzéchu y potepienia ták ludźiom iáko y czártom.

In Cap. 7. Amos. Kálwin piſząc ná Amos Proroká / bárzo nárzeka y gáni tych ktorzy Henrykowi Osmemu Krolowi Angielſkiemu przyználi zwierzchność nád kośćioły y nád duchowieńſtwem / y tóż z nim rozumie y piße Hádonus Kálwiniſtá iego násládowcá. Lecz teraz w Angliey ináczey rozumieią / po więtßey cześci Kálwiniſtowie / y zupełną zwierzchność duchowną Pánóm świeckim / to ieſt Królóm ſwoim przyznawáią / y ſobie tytuł reformatę Eccl: przywłaſzczáią.

Epiſt. ad Oſor.

Po Kálwinie (iáko y po Lutrze) iego ſie diſcypułowie ná kilká Sekt rozerwáli. A miánowićie w Angielſkiey ziemi / dwie przedniejße miedzy ſobą vtworzyli / Roku Páńſkiego / 1565. Jedne zowią Purytanámi / od tego że ſczérey tylko á ſáwey

sámey náuki Kálwinowey násláduią bez żadnych ceremoniy y obrzędow powierzchnych kościelnych. Drugie zowią Kálwinopapistámi/ Formálistámi/ Protestántámi y Anglokálwinistámi/ co stoiąc przy Kálwinskiey náuce/ y Ceremonie niektore y vrzędy y obrzędy kościelne zátrzymáli. Obiedwie te Sekcie ták bárzo wędzidlá ná sie gryzą/ że z obudwu stron sobie wzáiem około pultoru set błędow zádawáią.

Laurent. Cadde. in sua Palinod. Staplet. in Princ.

Ciż to Sektarze Angielscy/ nie tylko błędy sobie zárzucáią/ ále z tego zobopolnego záiątrzenia/ niepodobna iáko sie szkárádźie máluią y opisuią Formálistowie / Purytani ták fárbuią / wyście / pry / są zmysleni fárbowáni hipokrytowie. Pháryzáyscy káznodźieie / fálszywi Prorocy / zárázliwi zwodźiciele/ zprzysięgli/ przenáięci y piątnowáni vczniowie Antychrystowi: naśmiewce zginieni / Apostátárscy reformátorowie / Simulatorowie / ná wszytkie rzeczy prywatne y publiczne / niespokoyni dozorcy / stoykowie / wártogłowowie/ Cynicy / censorowie/ psi ziádli kąsáiący żywych y vmárłych/ Oligárchitowie / to iest / ktorzy sie chełpią choć nie máią ták dálece z czego / głodni sępowie / heretykowie z heretykow y odszczepiencow/y ludzi przećiw Pánom swoim niewiernych spoieni/ z ktoremi żaden nie zrowna pichą/ zazdrośćią/niezbożnośćią.

Barrog. in detect. Græ. uod. cō. Gifford. apud Stapl. in Triplica coń. Witaker. pag. 239. Stukliff. in respons. ad art: calū. Et in epi. dedi.

Tychże ták sławnych ludźi sam Krol Angielski dźisieyszy / ktory zá szczęśćiem swoim wszytkiey teraz Británniey Pánem iest/názywa furiatámi/podżegáczámi gorszymi nád łotry niezbożne/ krzywoprzysiężcámi/ y ktorzy o krew y o gárdłá Krolewskie stoią / y o iego sámego zdrowie iescze w żywoćie mácierzynskim stáli.

Becan: in cōtrou. Angl. pag. 168. n. 3. edit. anno, 1613. In Præf: monit. ad Sinf.

Purytani záśie o Formálistách y o ich wszytkich Ministrách co też rozumieią / dáią znáć dosyć iáśnie ták pisząc: Ministrowie ich są gromádą ludźi niezbożnych / Pogánskich / narod krwie ludzkiey przelewcow / zgromádzenie du-

Li. 2. in Pos. peronel. ca. 15. pag. 61.

ßoboycow y świetokradzcow / wieprzow / psow / lißek / wilkow / świetokupcow / lichwiarzow. y Biskupi ich Káiphaße / Ezáowie / Smocy / Ráci / Belzebubowie / czárci.

Lib. con. Caluin. ad Præd. Castallio. Dwáy / pry / są Bogowie / ieden prawdziwy Chrześćiánski / drugi fałßywy Kálwinski. Fałßywy iest niechlym do miłośierdzia / skłonnym do gniewu / ktory wietßą część świátá stworzył ná zátrácenie. Ale Bog ktorego nam opowiáda Pismo świete / iest temu práwie przećiwny / ktory chce aby wßyscy zbáwieni byli.

Oprocz tych wyżßey pomienionych niezgod y Sekt miedzy Kálwinistámi drugimi / ktorzy sie wrzkomo áni do tey áni do owey strony nie przywiezuią / iest wiele inych rozmáitych opiniy y bledow miedzy nimi iáko ná przykład że ich kilká wspomnie / Geneweńscy Theologowie przyznawáią zá Pismo Harmon. in annot. świete / Siedm Listow Apostolskich z Listem Páwłá ś. do Zydow y obiáwieniem Janá ś. Drudzy záśie to wßytko wyrzucáią z Bibliey / iáko Volfgangus Musculus y Confessio In loc. com tit. de script. Belgica. Lib. 1. instit. c. 8. S. 1. Kálwin ná wielu mieyscách czyni Páná Bogá authorem y przyczyńcą / wßytkich grzechow ktore sie ná li. 2. ca. 4. 5. świećie dzieią / y toż z nim pospolu rozumie y twierdzi Bezá. 2. 3. 4. 5. A Castallio záśie swoią hordą ma to y potepia iáko bluźnierską nauke. L. 3. c. 3. S. 6. 7. 8.

Danæus a b Petrus martyr, y Iezlerus quæstyą około obecnośći Chrystusowey w Sákrámenćie rozumie ią bydź do zbáwienia potrzebną / y do wiáry należącą. A Tiguryńczykowie záśie twierdzą / że nic na niey do zbáwienia nie należy. a in Antosiádro, pa. 42. b in Præf. c. 5. Bardin. Kálwin odrzuca opinią tych ktorzy rozumieią / że pożywáć ćiáłá y krwie Chrystusowey nic inego nie iest iedno wierzyć. In Confess. ano, 1545. A Zwingliuß powiáda że podlug słowá Bożego / In Instit. Chrystusá pożywáć nic inego nie iest iedno wierzyć. Epist. ad Eslingen.

Petrus martyr ták rozumie / że ćiáło Páná Chrystusowe

iest go-

iest godnie áby mu cżeść y chwałe oddawano. A Danæus wespołek z Zwingliuszem/ mocno twierdzą/ że mu nie trzebá téy vczćiwośći żadnéy wyrządzáć. In exā. coll. Chē. p. 415. 416. Lib. de ver. reli. p. 272.

OBROK.

TAkich niezgód tych márnych ludźi wiele naydźie miedzy nimi/ kto ich kśięgi czyta. Wiec y nászy Katholicy rozmáići przećiwko nim piszac kupámi im tego zárzucáią. Mnie w ták krotkim piśmie/ dosyć było ná ten czás tych kilku dotknąć/ po ktorych sámych/ kożdy bácżny łácwie rozsądek o zgodźie tych to Pánow dáć może. Zgadzáią sie pieknie zsobą/ iáko szydłá w worze/ kożde swą dźiurą ná świát wygląda. Iśći sie w nich włásnie czym przez Izáiaszá Pan Bóg Egipcyánom niegdy przegrażał mowiąc: Concurrere faciam Ægiptios aduersus Ægiptios, & pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum. Isai. 19. Przepuszcze/ pry/ Egipcyány ná Egipcyány/ y będźie walczył brát z brátem/ sąśiad z sąśiádem/ iśći sie iuż po wie kiéy cżęśći/ y co támże przez tegóż Proroká Pan Bóg tákim boiownikom obiecuie: Et dirumpetur Spiritus Ægipti in visceribus eius, &c. Będą sie pukáć y wywráć wnetrznośći swoie. Pan námieszał duchá wichrowatego miedzy nie/ przez ktorego nazwodźiwszy sie drugich y sámi nákoniec zginą. Do czego żeby kożdy obaczył/ iáko sie mężnie gotuią/ przydam tu iescze pewne grono świádectw ich y przykłádow włásnych/ ábym ich niestwornosć y niezgode do końca tym lepiéy świátu wytknął.

Siódmé Grono Swiádectw y przykłádow tychze Pánow Ewángelikow wyzszey opisánych.

Z ktorego sie pokázuie, że nie tylko ięzykiem y piórem przećiwko sobie pocżynáią, ále y do twárdych słow sie vdáią, gdy sobie ná sławę, ná máiętność, ná krew, ná gárdła nástępuią, y ták sie do pewnéy zguby swéy pośpieszáią.

In Dial. de cor. vt. part. moribus. SYlueſter Cazanouius opiſuie iedne diſputácyą / którą miał Láſki około roku 1553. w Pinczowie z Fránciſzkiem Stánkárem. Gdźie ták ſie goráco zſobą zámowili / że Láſki dał Biblią w łeb Stánkárowi / y dobrze mu głowy nierozwálił. Záczym powſtáli drudzy ich ádherenci y vczniowie przećiwko ſobie / rzućili ſie do żeláznych árgumentow y twárdégo piſmá / á iáko niektórzy piſzą / nie bez znácznégo krwie przelania. A tá diſputácya byłá o Wieczerzą Páńſką. Bo ácz obádwá nie przyznawáli właſnéy bytnośći y obecnośći Páná Chryſtuſowéy w Sákrámenćie / ále Stánkár tylko tám bydź zadátek iákiś ćiáłá Chryſtuſowégo twierdźił / Láſki nic inego iedno tylko znák goły.

Lindauenſis Senatus Roku 1576. kilku prædykántow ſwoich nieſtwornych z miáſtá ſwégo wyrzućił / y potym ſzkrypt wydał w Tubingu drukowány / w ktorym dáie o ſobie ſpráwe y przyczyny ſłuſzne wylicza / dla ktorych to vczynił.

Nic. Sand. *Elżbietá* Krolowa Angielſka dáłá kilku Purytanow ſwoich obieśić / że ią niechćieli przyznáwáć zá głowę kośćiołá ſwégo / ále tylko zá członek iáki táki.

Lipſcy Lutheranowie, Roku 1593. 29. Máiá / zá okkázyą iedney diſputáciey z Kálwiniſtą ná goſpodę náſzli y złupili wſzytko / y do tego 15. Kálwiniſtom z miáſtá vkázáli.

W Drezdzie mieśćie tegoż wyżſzey pomienionego roku. W Sáſkiey ziemi / gdy ćiáło Kálwiniſty iednego do grobu prowádzono / Lutheráni záſtąpiwſzy / w błoto ie wrzućili / deptáli / włoczyli / iáko ſie im podobáło.

R. pag. 143. Roku 1562. Lutheráni mieli w Hálbérſtáćie ziazd ſwoy / ná ktorym potępiwſzy Kálwinſką náuke / zákazáli áby żadnégo Kálwiniſty do miáſtá nie przyimowano / pod wielkiemi winámi / ktore o to ná mieſzczány włożyli.

Roku

Roku 1554. Senat Bernenſki niektoré Kálwinowe kśięgi/ iáko li: inſti: lib: de prædeſt: & prouidentia, y niektóre ine potępiwſzy/ zakazał pod wielką winą áby ich nie przedawano.

Tilmanus Heshuſius nieſpokoyniczek wielki/ z ſześciu miaſt Luterſkich wygnány był (iáko mu zádáie Bezá) z Goslaru/ z Roſtochu/ z Hedelbergu/ z Bremy/ z Mágdeburku/ z Weſſuliey. Mogł był przydáć y śiodmy Krolewiec Pruſki/ ále podobno ieſzcze był o tym niewiedział.

Chronogr. Arnold. Pont. Car. Molin. lib. cōt. Calu.

In Dial. Cyclops & Sophiſta.

OBROK.

SZkodá ſię tu dłużey rozwodźić y báwić obcemi y poſtronnemi przykłady ich/ widzimy ná oko iáko ſię w Koronie Polſkiey miedzy námi tu zgadzáią/ kto ſię chce napátrzyć tego/ niech ſię do pewnych miaſt odda/ w których ſię rozmáitych Sekt Zbory náyduią/ iáko do Gdańſká/ do Málborku/ do Wilna/ y indziey. Niechże ſię tám nie tylko przyſłucha/ co ieden Zbór o drugim rozumie/ á ze y przypátrzy iáko ieden drugiego znośi/ ieśli ieden drugiému/ Kálwin Lutheranowi/ Lutheran Kálwinowi/ ſchadzek/ kazánia/ vżywánia obrzędów w ſwoim Zborze dopuſczą. Ieśli Miniſtry ſwoie zobopo nie znoſzą czy i ie wyganiáią od śiebie/ y przeklináią/ ktoro ieden drugiego Sekty w nim zwącha. Tám dopiero nietylko pozna á e námáca ręczem práwie/ wſzelaką zgodę ich. Przed lat trzydźieſtą byłem ſam przy tym we Gdańſku/ kiedy ſię dwáy Miniſtrowie przednieyſzy przy Farze przednieyſzey v Pánny Máryey/ iáko dwáy kotowie powádźili byli ſzkáradźie miedzy ſobą. Ieden Kálwiniſtá Pretoriuſz nieiaki/ á drugi Doktor Kitel ſtáry/ który ſnadź ieſzcze v Márćina Lutrá ſámego ſłużył/ y onego z burdaſów rozzuwał/ y d a tego w wie kim poważeniu v ludźi będąc/ Superintendentem był nad inemi Miniſtry. Kálwiniſtá ráno ná kazániu ſwoim powiedźiał/ podług Kálwińſkiey náuki/ że ták dáleko Chriſtus ieſt od Sákrámētu wieczerzy Páńſk iáko niebo od źiemie. Kitel záśię po obiedźie kążąc/ náukę onę Kálwińſką zá bluźnierſką oſądźił. Było z nimi kłopotu doſyć/ y máluczko do wielkiego tumultu w mieśćie nie przyſzło. A iż tám żadnego Miniſtrá nie przyiymowano ná on czás (co ſię teraz w tey mierze dźieie/ niewiém) áżby pierwey przyśiągł ná Notule/ to ieſt Script ieden ábo kśię-

bo kśiążki nie wielkie/ w których sie zámyka kilkánaśćie ártykułów podług Confesiey Außprskiey / pozwano o przysięge Pretoriuſzá przed Páná Burmistrzá / iáko przed Biskupá własnego / który Ministry ná opowiedánie Ewángeliey posyła / y wkłádzá im dáie ná wßytkie vrzędy kośćielne / y pytano go iesli sie zna do tego że ná pocżątku powołánia swego przyśiegał ná Notu[...]e / czyli nie. On sie naprzód przeć pocżynał / ále potym gdy go świádkami przekonáć chćiano / powiedział że przyśiegał / á[...]e z protestácią. A gdy vrząd pytał przedkimby te protestacyą czynił / odpowiedział / że przed Pánem Bogiem / w sercu swoim / że nie wierzył temu / ná co przyśiegał. Obacżył vrząd że błąd / y pewnieby go był skarał o to / ále obáwiáiąc sie rozruchu iákiego od Ká[...]winistów / których iuż ná ten czás we Gdańsku,co dźień przybywáło / zwłasczá z Przedniey[...]ych / pokłádźi i to tám wßytko y zágrzeb i miedzy sobą. A potym też w rych[...]e iákos on Kálwinistá Pretoriuß vmárł. y ták koniec swarom vczynił.

Osmé Grono Swiádków,

Tychże to wielebnych Pánow Ewángelikow, którzy sobie wzáiem duchá niezgody, niepokoiu, okrućieństwá miedzy sobą sámiß przyznawáią.

In respō. ad Luth. de [...] Dñi. [...]riptū an no, 1526.

Zwingliuß miedzy inßemi rzeczámi / zádáiąc to Lutrowi / że w iednym liśćie swoim do iednego Kśiążećiá Niemieckiego / tych słow vżył Niemieckich / áby go zágrzał do rozruchow / Jetzt geld eis schlagens / tó iest / teraz iedno bić potrzebá. ábo / Teraz bitwá popłaca / á iáko my Polacy mawiamy: Teraz biy zábiy / płáći.

In edit. scri. Bucer[...] E[...]uch[...] cœn. Dñi, 1561.

Ioannes Sturmius o Lutheranách ták pisze: Kiedyby / przy Vrząd dał miecz swoy w rece tych ludźi / nápátrzylibychmy sie tudźież / okrutnych dekretow / prześládowánia / gromow / piorunow. etc. które y ná práwnuczętách náßych ledwieby ſtánąć y pohámowáć sie mogli.

Erasmus

Erasmus Roterodamus, o tychże Ewángelikách ták nápisał: Lud ten Ewángelicki y v Cesárzá Tureckiego swémi sie niezgodámi wsławił y ohydził ták dálece / że o nim ták rozumie / iż sie do niezgod tylko y rozruchow vrodził. Azać też iuż máło tumultow nárobił / zá ládá okkázyą to wnet do broni / do zbroie / do woien sie ma / y áni swoich własnych przełożonych nie słucha gdzieby mu pochlebiáć niechcieli.

Lib. de pseudo Euang.

Marcin Luther sam o swoiéy Ewángeliey témi wyráźnemi słowy nápisał Ewángelia gdziekolwiek zásiegnie / wszędzie rozruchy czyni / y nie byłáby prawdziwą gdzieby ták nie czyniłá. Y ná drugim mieyscu mowi: Náuká moiá iest bić á wołáć.

Tom. 3. Ien. Germ. fol. 331. & Tom 6. Germ: Witeberg. f. 448. Tō. 4. ten. Ger.

Ioannes Schutz, o Sákrámentarzách ták pisze: Intencya ich y wola y chec wszytká tá iest / wszelákie nieszczeście ludzkie obmyslawáć / sedicye y rozerwánia czynić / nakoniec zábiiáć y do vpadku przywodzić.

in lib. 50. causarum.

Purytan ieden iáko o nim Kálwinistowie drudzy piszą / ták rozumiał że reformácya w wierze nie może byc bez krwie przelania. W tey nocie Zwingliusz ták mawiał: Ewángelia krwie prágnie.

Bancrofft. in aßer. pericul. p. 14. Erasm. epl. ad fratr. Ge

OBROK.

Dam zá to Czytelniku / że czytáiąc te ták piekne sententie y wotá tych dobrych Panow / nie będziesz mogł wątpić byś nabárziey chciał / o piekney zgodzie ich áż ich miło słuchać. kiedy ták piekne swiádectwa w iedneyz nocie o sobie wydawáią / kiedy ták rzeżwo ná woyne wykrzykáią / kiedy sie wzáiem bić y gromić nie wstydáią / kiedy te Ewánge ie ábo ráczey Sekty swoie krwią oblewáią / á przecie sie nie wstydáią szczycić zgodą. y to swémi Hármoniámi / Concordiámi / Consensámi / swiátu vdawáią / á tym sámym zgoła ludziom oczy zámydlić chca. Mili Panowie że slepymi to tylko ták sobie poczynáią y z głuchymi / co nic nie widzą áni słyszą / ále my co wásze pismá czytamy / wászych kazania / disputácy słuchiwamy / nietylko vszyma y oczyma niezgod wászych dochodzimy / ále rekomá ie y nogami namácáć záwsze możemy. Difficile est expander-

...i.v.17. Pandere retia ante oculos pennatorum, mowi Sálomon Prou. 1. v. 17. kiedybyście iego rády słucháć chcieli / pewniebyście nie ták głośno o zgodách wászych spiewáli.

Dziewiąté y ostátnié Grono
Swiadkow Ewángelickich.

Od ktorych sie náuczyć káždy može, že nie tylko sie Sektá z sektą nie zgadza, ále y Sektarze przedniey szy sámiß sobie przećiwni y niestáteczni w wierze y náuce swoiéy są, raz ták, drugi raz ináczey vcząc.

Tom. 2. Respõs. ad Confess. Luth f. 454. & 458

NApirzod Luther / táki niestátek był: że smiał o nim nápisáć Zwingliuß / że co trzeći y czwarty wierß / to ináczéy vczy / to ná iednym mieyscu ták piße / ná drugim ináczéy / pewnego nic nie ma / ále tylko bez wstydu pismá ś. ná swoie koło przez gwalt obraca y wyßpaca. Kasper Kirchamer Mieszczánin z Hále nie glupi / á w pismach y księgách Lutrowych bárzo biegły / o sámym tylko Sákrámencie Wieczerzy Pańskiéy / y vżywániu iéy pod iedną ábo pode dwiemá osobámi / 36. mieysc sobie zgołá przećiwnych náuki iego zebrał / y náznáczył kożde mieysce w ktorym co y iáko pisał y vczył. Tenże Luther raz przyznawa / że w Kátholickim kośćiele siłá iest dobrego / że iest prawdziwe pismo / prawdziwy krzest / prawdziwy Sákráment Wieczerzy Páńskiéy / prawdziwe klucze ná odpuszczenie grzéchow / prawdziwa moc ná opowiádánie słowá Bożego / prawdziwy Kátechizm / to iest Paciercz / dziesiećioro Bożé przykazanie / Kredo. etc. A ná drugim zásie mieyscu / przećiwko temu iáśnie pisząc mo-

...cna. ad 2. bos. 6. 2. Ger. fol. 229.

...ßo/27
...ećno

...O

...ko ſie
...rzed-
...ni w
...ś iná-

...o nim
...pierß/
...ßé/ ná
...kö bez
...yßpa-
...i/ á w
...n tylko
...od ie-
...i prze-
...w kto-
...wa /że
...odźiwe
...eczerzy
...praw-
...by Ká-
.../ Kre-
...ßnie pi-
...ęc mo-